

GRUP CLARIS

Catalunya després del nou Tractat de la Unió Europea

Anna Terrón i Cusí

ANNA TERRÓN I CUSÍ

Nascuda a Barcelona el 6 d'octubre de 1962. Casada, 1 fill.

Des del 27 de desembre del 2006 és secretària per a la Unió Europea, dins del Departament de la Presidència de la Generalitat de Catalunya. Per raó del seu càrrec, és també delegada del Govern de la Generalitat de Catalunya davant la Unió Europea, càrrec que exerceix des de juliol de 2004.

Des del febrer de 2004 fins al desembre de 2007 va ser secretària general del Patronat Català Pro Europa.

És membre suplent del Comitè de les Regions per designació del president de la Generalitat de Catalunya i, des del juny de 2005, coordinadora socialista a la Comissió d'Afers Constitucionals, de la Governança Europea i de l'Espai de Llibertat, Seguretat i Justícia, d'aquest organisme. També és membre de la Comissió de Relacions Exteriors i de Cooperació Descentralitzada d'aquest mateix organisme.

És membre del Fòrum de Diàleg Espanya-Itàlia, cita anual que aplega representants de diferents sectors socials d'ambdós països, per debatre temes d'actualitat.

Forma part del Grup de Treball de Migracions de la Fundació CIDOB.

Va ser diputada al Parlament Europeu des del 1994 al 1999. Va ser reelegida per a la legislatura 1999-2004, durant la qual va ser portaveu del Grup del Partit Socialista Europeu a la Comissió de Llibertats i Drets dels Ciutadans, Justícia i Afers Interiors. També va ser membre de la Delegació de Relacions amb els països del Maixriq i els estats del Golf i membre suplent de la Comissió d'Indústria, Comerç Exterior, Investigació i Energia.

Vull començar dient que, als que ens dediquem a Europa ens passa una cosa que no passa a ningú més. Quan ens conviden a parlar, ens diuen: «Vine a parlar d'Europa». A ningú no li diuen: «Vine a parlar d'Estats Units» o «vine a parlar d'Espanya» o «vine a parlar de Catalunya». En general es parla d'economia, del moment econòmic, de la història d'Europa, etc. No d'Europa, que és un tot. Per això, quan et conviden a parlar d'Europa s'ha de veure de què es parlarà, perquè les opcions estàndards són molt avorrides: el tractat i la constitució, les institucions europees... Tot això és molt avorrit i, en general, provoca una certa desafecció. Aleshores, proposo veure en quin moment està la construcció europea, ser capaços d'emmarcar-ho en un context internacional, és a dir, en quin moment està el procés de construcció europea, que és un procés dinàmic i obert i que canvia a unes velocitats que no percebem en el dia a dia, però que són extraordinàries, i creuar-ho amb quin és el moment de relació de Catalunya amb aquesta Europa. Què estem fent nosaltres? Què ha passat en aquests vint anys de pertinença a Europa?

El projecte europeu era un ideal que fins fa quatre dies semblava llunyà i difícil, i ha passat a ser una cosa més habitual i menys il·lusionadora. Us proposo veure quina seria la «nostra» agenda europea, resultant de creuar el moment i les polítiques europees amb el moment i les polítiques catalanes. Aleshores, si us sembla bé, fem aquest exercici i després parlem de què fa el Banc Central, del moment econòmic, etc.

Deia que Europa va a una velocitat que no percebem. Ho puc explicar des del meu recorregut personal, si m'ho permeteu. L'any 1994 jo era diputada del Parlament Europeu, per la qual cosa m'he sentit afortunada com poca gent al món. Jo vaig entrar a un Parlament Europeu on hi havia representants d'onze països. Nosaltres érem nous; érem els nous. Estàvem organitzats com els prussians, demostrant matí, tarda i nit que érem bons europeus, que sabíem fer els deures, que arribàvem al Parlament a l'hora que tocava, i sortíem havent-ho fet tot. Recordo un dia històric en què vàrem votar l'adhesió d'Àustria, Suècia i Finlàndia, i vàrem passar a ser-ne quinze. Vaig deixar el Parlament l'any 2004, quan em van demanar de venir a aquest govern que canviava Catalunya, i vaig deixar un Parlament on hi havia observadors d'uns estats que hi havien d'entrar aquell mateix any. Era una Europa de vint-i-set.

Des de l'any 1994 fins avui, no es tracta només d'una ampliació de la Unió Europea, sinó que Europa, cristal·litzada des del 1950 de la manera que coneixem, ha canviat, s'ha mogut i ha entrat en una dinàmica impressionant per a la gent que estava a l'altra

banda del Teló d'Acer. No ho percebem; ens sembla una cosa que ha passat en algun lloc, però és enormement important i ha canviat d'una manera molt profunda i radical el que és la Unió Europea.

Avui som vint-i-set estats que mantenim la idea originària, d'una manera més forta que abans, segons la qual Europa és, sobretot, un instrument de gestió del conflicte i, per això, Europa difícilment serà un estat, o serà un altre tipus d'estat, que incorpora una densitat i una complexitat enorme i en la qual cadascú ha posat unes expectatives absolutament diferents, i totes certes.

La nostra expectativa era sortir d'una dictadura i arribar a un món on la Seguretat Social fos possible. Però no des del punt de vista paternalista que proveïa el que podia, sinó compatibilitzat amb el benestar i amb una democràcia estable. Aquest també és l'objectiu que tenen molts altres estats membres que s'han adherit més recentment a la Unió Europea.

Nosaltres, des de Catalunya, també pensàvem que era una via oberta cap al nord i que no hauríem de passar pel que en l'imaginari a vegades es verbalitza com Madrid.

Jo m'he trobat amb coses tan fantàstiques com les següents. En el Comitè de les Regions, que és Europa en estat pur, ja que el Parlament és Europa en estat sofisticat, hi van regidors, presidents de regions, alcaldes, presidents de províncies, etc. Jo seia amb els coordinadors, que són els portaveus de la Comissió, i tenia en un costat una companya eslovena i a l'altre un company hongarès, i estàvem votant la preadhesió de Croàcia. Ell li va dir a ella: «Mira, veus tot el que heu fet en aquests últims anys? Les barbaritats que hem vist per acabar trencant la vostra frontera amb Croàcia». I ella li va contestar: «No, no, no, la Unió Europea és la nostra garantia del manteniment de les fronteres». I l'hongarès li deia que no, que «la Unió Europea és la garantia de la dissolució de les fronteres».

És clar, per a l'eslovena, i per a molts dels nous estats, la preservació de la seva independència i de la seva democràcia nacional acabada d'adquirir és la visió que han posat en Europa i és la seva idea de per a què els serveix a ells Europa. Per a l'hongarès, que tenen una minoria hongaresa a Romania i que tenen minories hongareses repartides per un territori al voltant del seu estat, la seva aspiració és poder dir: «Hem trencat les fronteres d'Hongria; ja no tenim fronteres; ja podem ser del mateix grup de pertinença que les altres comunitats hongareses». Aquesta és la

lectura dels més laics i progressistes dels hongaresos; alguns en farien una altra. Però aquesta és també la lectura europea, la de dir que és possible fer una certa reunificació dels culturalment hongaresos sense conflicte i dins d'un marc més gran. I si miréssim cadascun dels seus estats membres, Europa és la suma de totes les complexitats infinites que tots hem anat dipositant, amb l'esperança de resoldre-les de manera no conflictiva, en aquesta Unió Europea, que té la gran sort de ser prou flexible, potser massa per a alguns, que la veuen poc forta, però prou flexible com per poder assolir totes aquestes enormes aspiracions.

Els nous estats, a més, hi dipositen les seves aspiracions d'una manera menys entusiasta que nosaltres. D'alguna manera nosaltres vèiem una Europa que, amb tot el seu pragmatisme i totes les relacions que poguéssim haver tingut amb l'Espanya de la dictadura, va dir: «De vostès no en volem saber res fins que siguin un estat democràtic». Els països de l'est ens veuen com aquells que no vam fer mai prou, mentre pensen que qui els va alliberar de la seva dictadura van ser els americans. Això als fòrums europeus es pot sentir i viure. Tenen raó, per desgràcia nostra. Les elits dels nous estats parlen amb accent de Harvard, no parlen francès, no parlen amb l'accent de les nostres universitats, perquè hi ha hagut una inversió fortíssima dels Estats Units en la nova elit d'aquests països.

L'Europa que tenim avui dia és una Europa amb un nucli que ha funcionat entorn de França i Alemanya i una cooperació molt forta d'alguns dels estats membres, com per exemple l'existent en el marc de l'Eurogrup, una iniciativa que ha fet que anéssim tan lluny com per deixar els nostres estats nacionals sense política monetària i, pràcticament, sense política econòmica.

Per això la política espanyola es pot permetre certes coses, perquè si visquéssim a l'Espanya de fa vint anys ni el govern hauria pogut marxar d'Iraq (perquè ens haguessin arruïnat l'economia), ni el partit de l'oposició s'hauria pogut permetre el luxe de donar una imatge del país davant del món de preguerra civil permanent (perquè haguessin perjudicat les inversions estrangeres i perquè Espanya s'hagués convertit en un estat poc fiable). Però com que la política econòmica i monetària la fan uns altres, i això està estabilitzat des d'aquest punt de vista, ningú no ens devaluarà la pesseta, ni res que s'hi assembli, ja que ens permetem viure en aquest marc estable de la manera com vivim.

Hi ha un nucli dur que ha arribat fins a aquest extrem de cessió de sobirania i hi ha un entorn complex i difícil que va entrant en aquest espai que és l'actual Unió Europea de vint-i-set països que, entre d'altres coses, és una Europa de geometria variable, on uns estats cooperen d'una manera i uns d'una altra.

El grau d'uropeïtzació en el que vivim és molt profund. En el món econòmic és obvi; la normativa de mercat únic ja la coneixeu. Quan em diuen que la gent no coneix Europa, els dic: «Pregunteu-li a un pagès». Un pagès d'aquest país sap perfectament qui pren les decisions a Europa. La pregunta més dura de contestar en una campanya electoral a les eleccions al Parlament Europeu me la va fer un pagès: «Escolti, si jo vull votar contra el ministre d'Agricultura», que aleshores era l'Arias Cañete, «ja sé què puc fer: campanya per un altre partit i votar un altre partit. Ara, si jo vull votar contra el comissari Fischler», que en l'època era el comissari d'Agricultura, «què faig?». És clar. És molt difícil de contestar això. Depèn de les eleccions austríaques? Del fet que s'esculli un comissari o un altre? Depèn de les eleccions al Parlament Europeu? Però aquesta pregunta ja se l'havia fet ell mateix, de manera que la ciutadania té una consciència bastant clara sobre això.

En termes de fronteres hem d'avançar cap a una política d'immigració comuna. Tenim una política de cooperació policial i judicial que en els últims cinc anys ha estat tan profunda que, ara mateix, entre els estats europeus no hi ha extradició. És a dir, un jutge de Hannover pot demanar a la policia espanyola que li lliuri un ciutadà que està residint a Espanya, igual que un jutge de Saragossa li pot demanar a la policia que li lliuri un ciutadà que està residint a Barcelona. Això ho percebem, però no del tot.

Així doncs, si l'agenda política europea i la catalana estan tan encreuades, cal preguntar-se per què no es percep tot això d'una manera clara. No es percep perquè les opinions públiques continuen sent nacionals. La política publicada continua sent nacional. La democràcia europea té unes imperfeccions que impedeixen que se'n plantegin d'una manera visible determinats dilemes, perquè funcionen per mecanismes que són molt complexos. I, a més, continuem tenint una idea d'Europa com a objectiu de política exterior. Encara et diuen: «Què passa a Europa?», «què fas a Europa?», «te'n vas a Europa?».

A Catalunya ha provocat un cert desori la divisió entre afers europeus i afers internacionals que s'ha fixat en l'Estatut, i que després ha tingut una correspondència a l'organització del govern. Quan a mi el president Pasqual Maragall em va dir «vine a

fer política europea», li vaig dir: «Sí, però jo vinc a intentar que deixem de tenir una política europea i que passem a ser capaços d'uropeïtzar la política catalana». Perquè crec que el salt que encara no hem fet, i és molt difícil fer-lo en el món mediàtic que tenim i amb l'opinió pública que tenim, és el de pensar seriosament que Europa no és un objectiu exterior, sinó un marc jurídic, polític i administratiu al qual pertanyem d'una manera molt constrenyedora. En aquest moment, una de les coses més importants que ha dit l'Estatut d'Autonomia de Catalunya és que podem transposar directament la normativa europea des del Parlament català, perquè, en la majoria de les coses que no són la gestió dels afers corrents, el que estem fent és aplicar la normativa comunitària, en moltes més coses de les que pensem.

Som en un marc administratiu molt dominat per la pertinença a la Unió Europea, i també és el nostre marc polític. Quan dic «hem de deixar de pensar en Europa com a objectiu de política exterior i europeïtzar les nostres polítiques», no vull dir que hem de comprar al supermercat europeu, que és una mica el que hem fet fins ara, aquelles coses que ens agraden i portar-les cap aquí. Això és una mica el que hem fet durant el període en el qual Europa ha invertit en nosaltres com un dels estats més pobres de la Unió Europea, cosa que ens ha portat moltes vegades a confondre la política europea amb la gestió dels fons estructurals, i són dues coses completament diferents. Hem de passar d'aquesta mentalitat en què Europa era un aparador de fons –«jo vull un Programa Cultura 2000», «jo vull una mica de Fons Social Europeu per fer política d'ocupació», «jo vull una mica de Fons de Cohesió de la Unió Europea per fer carreteres», etc.– a pensar quins productes volem que hi hagi al supermercat europeu. És a dir, com vol Catalunya que siguin les coses que hi ha al supermercat europeu. És a dir, com vol que sigui la definició de la xarxa de transports europea? Què ens hi juguem? Com volem que es defineixin les prioritats de la política de medi ambient? Com volem que es defineixin tota una sèrie de coses de les decisions sobre les quals s'estan prenent en seu comunitària? Jo crec que aquest és el repte més important que tenim: adonar-nos que els temes cabdals per a nosaltres es juguen en aquest marc tan gran que definia, en el qual hi ha tants interessos, tantes visions, tantes esperances i tants imaginaris diferents. I s'hi juguen, no perquè Europa sigui millor i ens digui què hem de fer, sinó perquè és el marc en el qual lògicament ens hem de moure i és el nostre espai natural que, a més, com dic, ens marca molt el que hem de fer.

Posaré un exemple de política que ha adquirit naturalment rellevància darrerament: la recerca i la innovació. La nova política que hem de fer és la de recerca i innovació. A Europa està en funcionament el VII Programa Marc. Ja no hi ha fons estructurals, sinó

que hi ha fons de recerca i innovació. Què vol dir, això? Que nosaltres hem d'acceptar la política de recerca que algú altre ens dicta? Això vol dir que nosaltres tenim una prioritat com a societat, que és la recerca i la innovació, que és la mateixa que estan sentint com a prioritat altres societats europees, i que l'espai on podem fer això és Europa. Això vol dir que nosaltres, d'entrada, hem de ser capaços d'opinar sobre quina política de recerca ha de fer la Unió Europea, perquè s'hi ha d'incloure la nostra. ¿És que a nosaltres ens interessa la mateixa política europea que als alemanys, que tenen un vincle molt més fort que nosaltres entre grans empreses, universitats, món de la innovació i la recerca? ¿O a nosaltres el que ens interessa és una altra cosa: diners per a la recerca bàsica i molt *know-how* sobre com combinar-ho amb veritables línies d'actuació amb l'empresa i amb la innovació?

Dit això, un cop haguem aconseguit que Europa tingui aquesta política de recerca i innovació que a nosaltres ens interessa, on l'hem de fer? No perquè ens ho digui Europa, sinó perquè és la nostra prioritat en l'espai europeu. I si nosaltres hem de negociar alguna cosa, ho hem de fer com a europeus. Hem d'atreure excel·lència a Barcelona si som un pol d'atracció per a la biomedicina, per exemple, i ho hem de ser en la dimensió europea. I hem de jugar dient que som una eurobioregió, amb les universitats del voltant i les empreses del voltant. I hem de saber vendre això en l'àmbit europeu, que és el nostre.

Estem capacitats i preparats per fer això? Molt poc. Durant vint anys hem tingut una ambició intel·lectual molt forta i una tirada emocional igual de forta cap a Europa. Però el govern de la Generalitat de Catalunya tenia un instrument que era el Patronat Català Pro Europa que estava fora del govern. Estava molt orientat a determinades ambicions intel·lectuals del moment sobre Europa, i molt poc en les necessitats del país. Va fer una funció molt important dels anys 1982 al 1990, que era la preparació de l'adhesió, però que no havia permeabilitzat prou en el govern de la Generalitat de Catalunya.

Quan jo vaig arribar al Patronat, anava departament per departament preguntant què feien, quina relació tenien amb la Unió Europea, i al final vaig elaborar la «Teoria de l'espavilat». I és que tots els consellers van acabar venint amb algú al costat i deien: «Hi ha un noi molt espavilat que parla idiomes i va a Brussel·les». Els preguntava què hi feia, i ells contestaven que no ho sabien, que feien uns programes... Vaques grosses i fons estructurals confosos amb política europea! El noi molt espavilat que sabia idiomes s'havia preocupat d'obtenir uns quants diners. Ara bé, mentrestant el nostre Parlament no feia fitxa europea de les lleis, i per això tenim quinze casos al

Tribunal de Justícia. Ara, amb el Jaume Galofré, director del Gabinet Jurídic, hem instaurat un servei que farà fitxa europea de les lleis del Parlament i transposarem directament la normativa comunitària.

Per tant, hem tingut un impuls intel·lectual i emocional molt fort cap a Europa, una molt poca implicació del govern de Catalunya cap a les estructures d'uropeïtzació i, en aquest moment, tenim una coincidència meravellosa, que és que la Unió Europea, amb tota aquella complexitat de la que us parlava i amb tots els problemes i entrebancs, finalment ha estat capaç d'aprovar un Tractat de reforma que per primera vegada incorpora la paraula «regions» i «autonomia local i regional». Paral·lelament, nosaltres hem aprovat –tot i la neurosi del país, que fa pensar que és una desgràcia– un nou Estatut que, per primera vegada en una llei d'aquest tipus de qualsevol regió europea –no només espanyola–, té un capítol sobre les relacions amb la Unió Europea, separat del dedicat a la nostra projecció exterior.

Això ens ha permès superar aquest model de Patronat Català Pro Europa que tenia sentit l'any 1982. Avui dia ja no té sentit que el govern de la Generalitat de Catalunya hagi de pactar dins d'un consorci amb la Federació de Caixes quina ha de ser la seva representació a Brussel·les. Se'ns reconeix la capacitat de fer política europea, tenim un Estatut que ho diu i que ens ha permès passar del model de consorci tapat i amagat a internalitzar al govern de la Generalitat la Secretaria per a la Unió Europea i tenir a Brussel·les, amb el reconeixement formal de l'Estatut d'Autonomia, la Delegació del Govern de la Generalitat de Catalunya davant la Unió Europea, i ja no l'Oficina del Patronat Català Pro Europa a Brussel·les.

A títol d'anècdota us puc explicar que, quan vaig arribar al Patronat, em vaig trobar amb un problema. Vaig descobrir que l'efecte que en francès «patronat» vol dir 'patronal' era nefast per al Patronat Català Pro Europa, perquè em convidaven a totes les reunions d'empresaris. Els deia que estava encantada d'anar-hi, però que jo representava Catalunya.

Avui tenim un òrgan reconegut per l'Estatut d'Autonomia que es diu Delegació del Govern de la Generalitat de Catalunya davant la Unió Europea. Del Patronat vàrem passar a Oficina del Govern de Catalunya a Brussel·les, com podria haver estat a Bordeus. Tothom pot entendre que la categoria d'oficina a Brussel·les i la categoria de Delegació del Govern de la Generalitat de Catalunya davant la Unió Europea tenen una significació diferent.

Per tant, en aquest moment de coincidència del nou Tractat amb el nou Estatut, crec que nosaltres tenim totes les capacitats per intentar començar a jugar la lliga europea. En termes com els que us comentava de la recerca, que és molt exemplar, i en molts d'altres. Hem de ser capaços d'arrossegar-nos cap a aquesta mirada que és la que ens permetrà, no sé si ser competitius, però sí estar al món del segle XXI.

Fet aquest panorama general, podem veure, en concret, des del nou Tractat fins al funcionament del Banc Central Europeu, fins al que modestament fem des de Catalunya. El que vulgueu.

Gràcies.

Barcelona, 22 de gener de 2008